למה שמנו חכמים אדרבה למה שמנו חכמים אין להם עור ואמר* אביי הכי קאמר אין עור חלוק מבשר אלא למה שלא מנו חכמים אמר ליה רבא הא "למה שמנו חכמים" קאמר אלא אמר רבא הכי קאמר אין עור מטמא כבשר אלא למה שמנו חכמים מכלל דרבי יוחנן בן נורי הנך נמי דלא מנו חכמים מטמאין והא קתני ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות דלא מטמאין (א) אמר רב ~~אדא בר מתנה~~ תריץ הכי וחכמים אומרים לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים ואכתי ~~לענין שבת~~ לא פליגי והתניא הצד אחד מח' שרצים האמורים בתורה "והחובל בהן חייב בשרצים שיש להן עורות, ואיזו היא חבורה שאינה חוזרת *נצרר הדם אע"פ שלא יצא רבי יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות אמר רב אשי מאן ת"ק רבי יהודה דאזיל בתר גישתא *דתנן ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה אבל רבנן דפליגי עליה דרבי יוחנן לענין טומאה, לענין שבת מודו ליה, אי הכי האי "דברי רבי יוחנן בן נורי" דברי רבי יוחנן ומחלוקתו מיבעי ליה? תני דברי רבי יוחנן בן נורי ומחלוקתו. בעא מיניה לוי מרבי: מנין לחבורה שאינה חוזרת? דכתיב °היהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו מאי חברבורותיו אילימא דקאי ריקמי ריקמי, האי "ונמר חברבורותיו" נמר גווניו מבעי ליה, אלא ככושי: מה עורו דכושי אינה חוזרת אף חבורה אינה חוזרת: ושאר שקצים כו': הא הורגן חייב, מאן תנא? א"ר ירמיה ר"א היא *דתניא ר"א אומר ההורג כינה בשבת כהורג גמל בשבת מתקיף לה רב יוסף עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בכינה דאינה פרה ורבה "אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורבין לא פליגי, ושניהם לא למדוה אלא מאילים: רבי אליעזר סבר כאילים - מה אילים שיש בהן נטילת נשמה אף כל שיש בו נטילת נשמה ורבנן סברי כאילים - מה אילים דפרין ורבין אף כל דפרה ורבה, א"ל אביי וכינה אין פרה ורבה *והאמר מר יושב הקב"ה וזן מקרני ראמים ועד ביצי כינים? מינא הוא דמיקרי "ביצי כינים" והתניא טפויי וביצי כינים, מינא הוא דמיקרי ביצי כינים והרי פרעוש דפרה ורבה ותניא הצד פרעוש בשבת רבי אליעזר מחייב ורבי יהושע פוטר אמר רב אשי צידה אהריגה קרמית עד כאן לא פליגי רבי אליעזר ור' יהושע אלא דמר סבר *דבר שאין במינו ניצוד חייב ומר סבר פטור "אבל לענין הריגה אפילו רבי יהושע מודה: "הצדן לצורך חייב וכו': מאן תנא? אמר ~~רב יהודה אמר רב~~ *ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה איכא דמתני לה אהא "המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב אם להוציא ממנה לחה פטור מאן תנא אמר ~~רב יהודה אמר רב~~ ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה ואיכא דמתני לה אהא *הצד נחש בשבת אם מתעסק בו שלא ישכנו פטור אם לרפואה חייב מאן תנא אמר ~~רב יהודה אמר רב~~ רבי שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. אמר שמואל "השולה דג מן *הים כיון שיבש בו כסלע חייב, א"ר יוסי בר אבין ובין סנפיריו אמר רב אשי 'לא תימא יבש ממש אלא אפילו דעביד רירי. אמר מר בר המדורי °אמר שמואל *) "הושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה חייב מאי טעמא? אמר רבא: בר המדורי אסברא לי: לאו אמר רב ששת "האי מאן דתלש כשותא מהיזמי והיגי מיחייב משום 'עוקר דבר מגידולו' הכא נמי מיחייב משום עוקר דבר מגידולו. אמר אביי 'האי מאן דתלש

פיטרא

*) [עי' תוס' ע"ז כו. ד"ה סבר]

אמר אביי אין עור חלוק מבשר כו' . מסקנא דפירכא היא מאביי דודאי אליבא דאביי פליגי לענין שבת אבל למאי דמפרש רבא ורב אדא לא פליגי מידי לענין שבת ותימה הוא כיון דלא קיימא שיטיה דאביי היכי פריך מינה : **הצד** את הפרעוש כו' ר"י פוטר. משמע דפטור אבל אסור ואומר ר"י בשם הרב פורת דאפ"ה אם עוקץ האדם מותר ליקחנו ולהשליכו מעליו דמשום צער שרי אבל אם הוא בתוך עניו על האדם שאינו ירא שיעקצנו כגון על סרבלו מבחוץ אסור ליטלו אבל יכול להפילו מעליו : **יש** ספרים דגרסי מ"מ מחייב רבי אליעזר לאו משום דפרה ורבה ושיבוש הוא דהא אפילו בכינה מחייב רבי אליעזר ופרעוש נקט לרבותא דרבי יהושע דאפילו פרעוש פוטר ושיטה נמי דמשני לא משמע דגרים ליה ור"ת נמי מחקו מספרו : **כיון** שיבש בו כסלע. בנילוד ועומד במים מיירי מדלא מחייב ליה עד שיבש כסלע :

ועי

למה שמנו חכמים. בשחיטת חולין אלו שעורותיהן כבשרן והא ודאי מסבשתא היא אדרבה למה שמנו חכמים אין להם עור דהא עורותיהן כבשרן קאמרי : **ואמר אביי הכי קאמר אין עור חלוק מבשר** . אלא לאותן ד' שלא מנו חכמים חולד ועכבר וצב ותנשמת אבל האנקה הכח והלטאה והחומט אין עורן חלוק מבשרן ולא הוי חבורה ומ"מ קשיא לרב: **א"ל רבא והא למה שמנו קאמר.** ולא טעי תנא בין מנו ללא מנו : **אין עור מטמא כבשר כו'**. והכי קאמרי ליה דקאמרת לענין שבת יש להן עור אבל לענין טומאה עורותיהן כבשרן דאיתרבו מהטמאים' אין עור מטמא כבשר אלא לאותן ארבעה שמנו : **מכלל דרבי יוחנן כו'.** בתמיה והא קתני התם גבי טומאה דכל ח' שרצים לרבי יוחנן בן נורי יש להן עורות : **תריץ הכי.** סמי מברייתא "אלא" ותני "אין עור למה שמנו חכמים ומיהו לרב לא תקשי דהכי קאמרי ליה לענין שבת מודינא לך דהחובל בהן חייב אבל לענין טומאה פליגא דאין עור לאותן ד' שמנו: **בשרצים שיש להן עורות.** לאותן ד' שלא מנו : **נצרר הדם.** נאסף ונקשר במקום אחד שוב אינו חוזר ונבלע: **מאן ת"ק.** דהך מתניתא דאמר "בשרצים שיש להן עורות" דמשמע דיש מהן דפטור : **רבי יהודה היא.** דלענין טומאה לא יליף "מאלה הטמאים" אלא ההוא דאית ליה גישתא שעורו עב ויש לו עור ממש אינו כבשר, ושאינו עב הוי כבשר והלטאה משום דעורה עב משוי ליה כחולדה בהעור והרוטב' הלכך לענין שבת נמי לאו עור הוא בשלש מהן אנקה וכח וחומט, אבל לרבנן 'דהעור והרוטב שמנו הלטאה בהך שעורותיהן כבשרן אלמא דטעמייהו לאו משום 'עור-ולאו עור' אלא משום דרשה דקרא לענין טומאה הוא דפליגי משום קרא אבל לענין שבת מודו דודאי עור הן: **דברי ר' יוחנן בן נורי.** דקתני בההיא ברייתא דלעיל לענין שבת כיון דלא איפלגו רבנן עליה אלא לענין טומאה דברי ר' יוחנן בן נורי ומחלוקתו מיבעי ליה : **מנין לחבורה שאינה חוזרת.** ולמילף דההיא דחוזרת לאו חבורה היא כגון הנך דאין להן עור שנגרר בו הדם חבורתו חוזרת לקדמותה או מכה קטנה שלא נגרר הדם : **אילימא דקאי ריקמי ריקמי.** ונמר ממש אמר קרא שהוא מנומר בגוונים : **אלא ככושי כו'** . והאי "נמר" לשון תמורה היהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו כלומר וימיר חבורת עורו לחזור לקדמותו שלא יתקשה העור במקום המכה : **גמל** . משום דגדול הוא נקט ליה : **מאילים** . אילים מאדמים שנשחטו למלאכת המשכן בשביל עורותיהן : **והא אמר מר** . בשמעתא קמייתא דמס' ע"ז : **ביצי כינים** . קס"ד כינים קטנים כשוולאין מביליהן : **טפויין.** מינים מתניתא היא ואולי ידענא היכא תניא: **הצד פרעוש.** ממקום שאינו נילוד ועומד' כגון מעל גבי קרקע או מבגדיו מבחוץ : **להוציא ממנה לחה** . מלאכה שאינה צריכה לגופה היא שהפתח היא המלאכה וזה אין צריך (ב) להיות כאן פתח מעכשיו : **הצד נחש** . כמי הלידה היא המלאכה וזה אינו צריך לצידה אלא שלא תשכנו ואם יודע שתעמוד ולא תזיקנו לא היה צד : **השולה דג** . שהיה נילוד ועומד מבעוד יום : **כסלע** . כרוחב סלע : **חייב.** משום נטילת נשמה דתו לא חיי : **עביד רירי** . שנוגעין בו וחוט הרירין *נמשך מן האצבע : **דלדל.** עקר שהפילתו על ידי דלדול זה : **בר המדורי אסברה לי.** טעמא דהא מילתא : **כשותא** . הומלון וגדל מתוך ההיזמי מריח הקרקע שההיזמי יונק ממנו : **מיחייב** . ואף על פי שאינו מחובר לקרקע כדאמרינן בעלמא (עירובין דף כח: (ג)) מאוירא רבי :

פיטרא

[נמשך עם האצבע כצ"ל]

ד א מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שטז סעיף ח :

ה ב מיי' פי"א שם הל' ב סמג שם טור א"ח סימן שטז :

ו ג ד מיי' פי' שם הלכה כד ופי"א שם הל' ב סמג שם טוש"ע א"ח סי' שטז סעיף ט :

ז ה (מיי' פ"י שם הל' כא) סמג שם טוש"ע שם סעיף ח :

ח ו ז ח מיי' פי"א שם הלכה א :

ט ט י מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ג טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ה :

◆

רבינו חננאל

(הירוי) שהן באות כמו נופלות למקום אחד ואין בהן כח לילך לכאן ולכאן פטור עליהן כאלעזר בן מהבאי ואם מפורחות הן לדעתן חייב: **צבי** שנכנס לבית . עיקר דבר בעשותה אותה אחד שעשה חייב ב' שעשאו פטורין ומפרש בהמצניע בענין המוציא ככר: אין צידת ארי אלא בהכנסתו (לגרונדקי) [לגורזקי] שלו פי' לכלובו : **ישב** אחד על הפתח כו' אסיקנא שאם היה צבי רץ כדרכו ונתכוון אדם לנעול בפני עצמו ונעל בפניו ובפני הצבי פטור: **נכנסה** צפור תחת כנפיו יושב ומשמרה עד שתחשך ומתני' ובא השני וישב בצדו אע"פ שעמד הראשון והלך לו השני מותר לישב ולשמור עד שתחשך : **אמר** שמואל כל פטורי שבת פטור אבל אסור לבד מהני תלת דפטור ומותר ואלו הן כו' ומפרש (לעיל ג) אע"ג דעביד בהו מעשה איכא אחריני טובא פטור (אף דלא) [אם לא] עביד בהו מעשה :

הדרן עלך האורג

שמונה שרצים האמורין בתורה הצדן והחובל בהן חייב. ודאי זו המפורשות במשנתנו הצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור אפי' בח' שרצים היא דאי הוה שנו ח' שרצים לענין צידה והוה מיחייב הצדן בין לצורך ובין שלא לצורך ושאר שרצים ורמשים צדן לצורך [חייב] ושלא לצורך פטור (הוה) מפרש בגמ' טעמא דמילתא ופי' החובל העושה חבורה וכיון דמפרש כי חבורה זו אינה חוזרת שמעינן מינה כי עור הוא שאם נעשית בו חבורה ועשה מקומו צלקת וכיוצא בהו ומדקאמר בשמנה שרצים החובל בהן חייב מכלל שיש להן עור ומוקים לה שמואל כר' יוחנן בן נורי דאמר ח' שרצים יש להן עורות אבל רבנן לא דתנן בהעור והרוטב אלו שעורותיהן כבשרן ומנו האנקה והכח והלטאה והחומט*) ודקתני נמי והתנשמת דאלמא לית להו עורות דכל מאי דאית ליה עור לא מיטמא עורו טומאת נבלות וכד מיעבד טהור והני שרצים עורותיהן כבשרן ור' יוחנן בן נורי פליג בשאר ח' ואוקמה שמואל להא מתניתין כוותיה ורב אמר אפי' תימא רבנן לאו משום דאין להן (לעכבר ולצב ולחולדה) **)עורות טמאו רבנן למשבייהו: אלא מדרבינהו קרא אלה הטמאים לכם ודרשי אלה הטמאים לרבות עורותיהן כבשרן אבל לענין חובל בשבת מודו רבנן בח' שרצים שיש להן עורות ואקשי' עלה דרב ולא פליגי והתניא הצד אחד מח' שרצים והחובל בהן חייב דברי ר' יוחנן בן נורי וחכ"א אין עור אלא למה שמנו חכמים ואתמהינן אדרבה למה שמנו חכמים אין להן עור כי עורותיהן כבשרן הוא ופריק ר' אלעא הכי קתני וחכ"א אין עור מטמא כבשר אלא מה שמנו חכמים ואמרו אלו שעורותיהן כבשרן ודייקינן מדקתני חכמים דהני ששנין במשנה ואלו שעורותיהן כבשרן והנשארין לא מכלל דר' יוחנן בן נורי דפליג עליהן סבר דאפי' הנשארין מטמאו והא ח' שרצים יש להן עורות קתני דאלמא כולן לא מטמא עורן ונדחת דתריץ רב אדא הכי וחכ"א לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים כלומר אין להן עור אלא כבשר הוא חשוב . ור' יוחנן בן נורי פליג ואמר יש להן עורות ואקשי' וכי לענין טומאה פליגי לענין שבת לא פליגי והתניא הצד אחד משמונה שרצים והחובל בהן חייב בשרצים שיש להן עור ואי זו היא חבורה כל שאינה חוזרת

*) אולי צ"ל ורב תני נמי תנשמת ועי' בחולין דף קכ"ב ע"ב . **) נראה דצ"ל והאנקה והכח והלטאה והחומט .

מסורת הש"ס

חולין מו:

שם קכב.

לעיל קו: וש"נ

[לעיל קה: וש"נ]

לעיל ע"א

כתובות ו:

[עדיות פ"ב מ"ה]

[עדיות שם]

לעיל ע"א

תענית כה:

[לפרש"י ותוס' בנילוד ועומד וכו' דחיקא מלת היא והרמב"ם ריש פי"א מהל' שבת גרס הספל]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא מטמאין אלא אמר רב אדא בר מתנה :

(ב) רש"י ד"ה להוציא ממנה וכו' צריך לו להיות :

(ג) ד"ה מחייב וכו' כדאמרי' בעלמא עירובין כח ע"ב . נ"ב ע"ש דהמסקנא היא דמארעא קא רבי והערוך גם הוא פי' הכא על פי המסקנא דהתם עיין ערך כשות:

* הערה: ה-△ = ג' דעות בהסבר שיטת החכמים

יוחנן ב"נ סובר דלכל ח' יש עור

מבנה △ ג' דעות בהסבר שיטת החכמים

נושא נטילת נשמה • בכינים • בשאר שקצים

מבנה מח' ר"א ורבנן מה לומדים מאילים (שנשחטו לצורך דיון בבניית המשכן) לגבי נטילת נשמה נ"מ בהריגת כינה

מבנה ①-③ ג' לשונות בשאלה: מאן תנא ותשובת ◇ - ר' יהודה אמר רב שבכולן הוא דעה ר"ש היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור

נושא/מבנה ג' הלכות של שמואל:

1- בנטילת נשמה

2- בעוקר דבר מגידולו

רב נסים גאון

האנקה והכח והלטאה והחומט ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות ומשכחת לה עוד במסכת חולין בפרק העור והרוטב (דף קכב) אלו שעורותיהן כבשרן עור האדם ועור החזיר של ישוב ר' יוסי אומר אף עור חזיר הבר עור חטרת גמל הרכה ועור הראש של עגל הרך ועור בית הפרסות ועור בית הבושת ועור השליל ועור שתחת האליה ועור האנקה והכח והלטאה והחומט ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה הרי אלו שמנו אותם חכמים מטמאין עורן כבשרן ואין להן עור שהוא חלוק מבשרן לענין טומאה : **מלאכה** שאינה צריכה לגופה דפליגי בה ר' יהודה ור' שמעון כבר כתבנוה בפרק יציאות השבת : **אמר** רב ששת האי מאן דעקר כשותא מהגה והיזמנה חייב משום עוקר דבר מגידוליו . משתכח בפרק בכל מערבין (עירובין דף כח) ר' זירא כי הוה חליש מגירסיה הוה אזיל ויתיב אפיתח' דבי ר' יהודה בר אמי אמר כי חלפי רבנן איקום מיקמייהו ואקביל אגרא נפק אתא ינוקא אמר ליה מאי אגמרך רבך בכשות אמר ליה כשות בורא פרי האדמה כשות נמי מארעא קא רביא דהא קא חזינן דקטלינן להי להיזמא ומיתא כשותא ובפרק ר"א אומר תולין את המשמרת (דף קלט) אמרו מכריז רב (ממא זמן כשותא) [האי מאן] דבעי למיזרע כשותא בברמא ניזרע: **מאן** דתליש פיטוראי תן פטריות שהזכירו

גליון הש"ס גמ' והרי פרעוש. עי' כר"ן פ"ק דמסכתין ה ע"ב : **שם** אמר שמואל הושיט ידו למעי בהמה. עי' בכורות כה ע"א תוס' ד"ה דהוי ליה : **רש"י** ד"ה הטפויין כו' ולא ידענא. עי' ברכות כה ע"ב ד"ה מאן שמעת ליה וש"נ :